

UDC 625.76:658.15

FUNCTIONS OF MANAGING THE ROAD WORKS COST PRICE

ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ СОБІВАРТІСТЮ ДОРОЖНІХ РОБІТ

Dohadailo Ya.V. / Догадайло Я.В.

с.ес.с., аs.prof. / к.е.н., доц.

ORCID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0003-1553-0250>

Sereda A.S. / Середя А.С.

4th year student of higher education / здобувач вищої освіти 4 року навчання

Kharkiv National Automobile and Highway University,

Kharkiv, Ya. Mudrogo str., 25, 61002 /

Харківський національний автомобільно-дорожній університет,

Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25, 61002

Анотація. Для організації дорожнього господарства в сучасних умовах господарювання для досягнення високого економічного результату найважливішим стає ефективне управління собівартістю дорожніх робіт. Управління собівартістю дорожніх робіт передбачає виконання всього комплексу функцій управлінського циклу, спрямованих на підвищення ефективності використання всіх ресурсів під час здійснення дорожнього виробництва. В роботі було визначено перелік функцій управління, що входять до всього комплексу функцій управлінського циклу собівартістю дорожніх робіт. Обрані функції були розподілені на функції першого і другого порядку, за величиною їх важливості для ефективного управління собівартістю дорожніх робіт, тобто забезпечення ефективності використання всіх ресурсів під час виконання дорожніх робіт.

Ключові слова: функції управління, важливість, собівартість, дорожні роботи, автомобільні дороги

Abstract. Effective management of the road works cost price becomes the most important thing for road organizations to achieve a high economic result in modern business conditions. Managing the road works cost price involves the implementation of the entire set of functions of the management cycle, aimed at increasing the efficiency of using all resources during the road production. The work defined a list of managing functions included in the entire complex of managing functions cycle of the road works cost price. The selected functions were divided into functions of the first and second order, according to their importance for the effective management of the road works cost price, i.e. ensuring the efficiency of using all resources during the execution of road works.

Key words: management functions, importance, cost price, road works, highways

Вступ.

Згідно специфіці діяльності організацій дорожньої галузі підвищення їх фінансового результату пов'язано безпосередньо зі зниженням витрат на роботи, що виконуються. У більшості дорожніх організацій є резерви для зниження цих витрат до раціонального рівня, що і дозволяє домагатися росту економічної ефективності діяльності. Зниження собівартості робіт дозволяє встановлювати більш низькі і гнучкі ціни, що надає важливу перевагу під час тендерних торгів. Тому для організацій дорожньої галузі важливе ефективне управління собівартістю дорожніх робіт для досягнення високого економічного результату. Ці роботи дуже витратоємні, тому в сучасних умовах розробка методичних підходів щодо управління витратами при виконанні дорожніх робіт, тобто їх собівартістю, є вкрай актуальним. Управління собівартістю дорожніх робіт представляє собою виконання всього комплексу функцій

управлінського циклу, спрямованих на підвищення ефективності використання виробничих ресурсів під час здійснення дорожнього виробництва. Тому спочатку треба визначити, які функції управління входять до всього комплексу функцій управлінського циклу.

Основний текст.

Управління витратами передбачає виконання всіх функцій, притаманних управлінню будь-яким об'єктом [1-4]: прогнозування, регулювання, планування, нормування, організація, облік, координація, калькулювання, контроль, стимулювання зменшення витрат, аналіз.

Розуміння сутності функцій управління дає змогу забезпечити найбільш повну їхню реалізацію. Тому автори вважають за доцільне охарактеризувати сутність кожної функції управління собівартістю дорожніх робіт (ДР). Прогнозування розглядають як розроблення науково обґрунтованих суджень про поведінку об'єкта в майбутньому з урахуванням можливого ризику. Що ж до управління собівартістю ДР, то прогнозування полягає у визначенні ймовірного стану неконтрольованих об'єктів і чинників зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, які впливають на формування собівартості дорожніх робіт. Планування є провідною функцією управління. Що забезпечує цілеспрямовану, науково обґрунтовану стратегію і тактику господарської поведінки. Планування в управлінні собівартості ДР припускає розподіл ресурсів підприємства за окремими завданнями для досягнення окресленої мети. Нормування розглядають як процес науково обґрунтованого розрахунку норм і нормативів, спрямованих на забезпечення ефективного використання всіх видів ресурсів, і пошук способів найбільш продуктивного перетворення витрат на випуск продукції. Норма – це обґрунтована величина витрат ресурсів у конкретних виробничо-технічних умовах. Результати нормування використовують у калькулюванні, в аналізі, контролі і стимулюванні зменшення собівартості ДР, оскільки вони дають підстави думати про обґрунтованість отриманої величини витрат на основі порівняння фактичних показників з нормативними. Організація як функція управління собівартості ДР становить розподіл повноважень, завдань і обов'язків при виконанні інших функцій управління. Облік собівартості ДР є визначенням її складу та розміру за видами робіт, замовленнями. Основна мета обліку – створення інформаційної бази для прийняття рішень. Облік як функція управління покликаний забезпечити акумулювання інформації про витрати з погляду різних критеріїв відповідно до потреб управління. Регулювання собівартості ДР є поточним усуненням недоліків, відхилень і порушень виробничого процесу та процесу забезпечення ефективності використання всіх ресурсів виробництва. Воно є управлінським впливом, так як в оперативному порядку забезпечує корегування витрат, відповідно до встановлених критеріїв прийняття рішень і затвердженого бюджету. Координація в управлінні собівартості ДР зводиться до забезпечення узгодженості рішень і реалізованих процесів її формування і оптимізації. Роль координації як функції управління полягає в тому, що вона забезпечує цілісність управлінського впливу, який з урахуванням специфіки собівартості ДР як об'єкта управління дуже важливий.

Калькулювання собівартості ДР полягає у визначенні витрат на здійснення дорожніх робіт. Калькулювання собівартості ДР дає змогу отримати охарактеризувати основні витрати дорожньої організації. Аналіз як функція управління передбачає встановлення стохастичних і факторних залежностей між вхідними та результуючими показниками, що стосується формування собівартості і виявлення причин відхилень фактичних значень від планових або нормативних. Аналіз дає змогу виявити вплив різноманітних чинників на відхилення величини собівартості, що виникли від планового результату. Надалі отримані результати використовують у реалізації функцій планування, регулювання, нормування та контролю. Контроль полягає у виявленні відповідності фактичного результату плановій собівартості ДР й у наданні управлінського впливу на процеси, забезпечення планового показника. Особливість реалізації функцій контролю полягає в тому, що контроль може мати превентивний і ретроспективний характер. Превентивний контроль дає змогу забезпечити реальний управлінський вплив, тоді як ретроспективний контроль в управлінні собівартістю ДР тільки констатує рівень виконання впливу. Стимулювання зменшення собівартості ДР є особливою функцією. Однозначне зменшення собівартості ДР не можна вважати ні метою, ні функцією в діяльності підприємства, оскільки як сказано вище, зменшення собівартості ДР може бути викликано й негативними для організації причинами. Тому сутність стимулювання зменшення собівартості ДР можна визначити як її мінімізацію витрат за досягнення планового результату або максимізацію результату за орієнтацією на планову собівартість ДР.

Більшість експертів в галузі управління стверджують, що для здійснення ефективного управління необхідно чітко визначити які з даного різноманіття функцій являються переважними для конкретного об'єкта управління. В своїй роботі Г. В. Козаченко [1] ділить функції управління витратами на функції першого і другого порядку, за критерієм їхнього значення для системи управління витратами (рисунок 1).

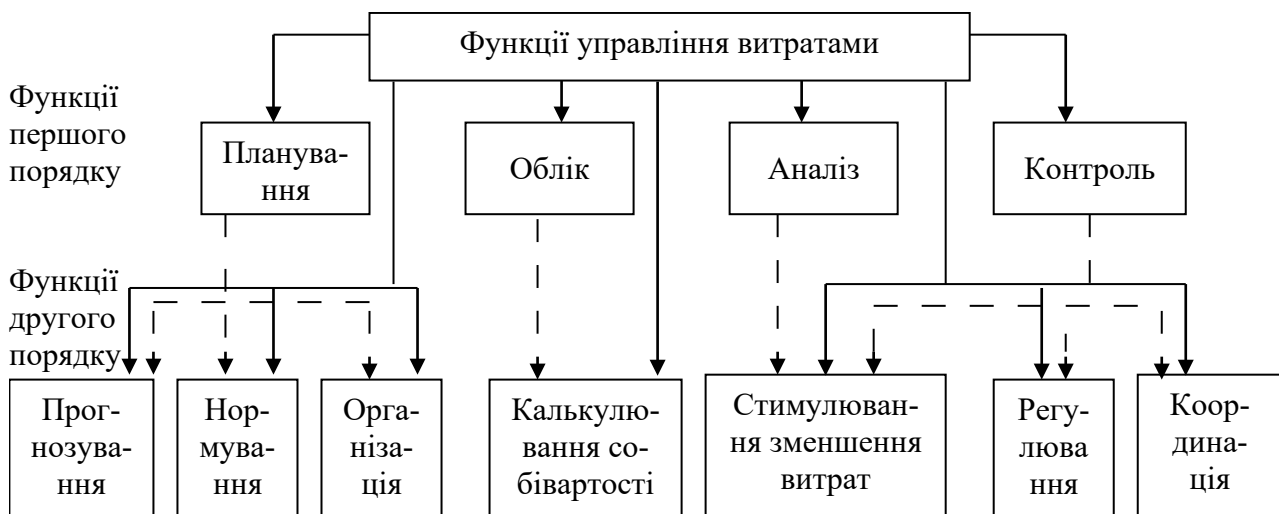

Рисунок 1 – Функції управління витратами

Функції першого порядку, до яких пропонується віднести планування, облік, аналіз і контроль, є фундаментом системи управління. Реалізація функцій другого порядку, а саме: прогнозування, нормування, калькулювання собівартості продукції, регулювання, координація, організація і стимулювання зменшення витрат, є вже подальшим розвитком системи управління витратами і фокусування спрямованості управлінського впливу.

Автори вважають доцільним поділити функції управління собівартості ДР за аналогічним критерієм (рисунок 2).

Рисунок 2 – Функції управління собівартістю ДР

Управління собівартістю ДР є загальною частиною системи управління підприємством і реалізується також виходячи з загальних функцій управління, що пояснює незмінне відношення таких функцій як планування, аналіз і контроль до функцій першого порядку. На відміну від функцій першого порядку управління витратами (рисунок 1), при управлінні собівартості ДР функція «калькулювання» зміщує функцію «облік» (рисунок 2), оскільки саме калькулювання служить для визначення собівартості одиниці ДР, контролем за

додержанням норм та забезпечує інформацією для аналізу і розробки управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат. А при управлінні витратами необхідно правильно їх обліковувати, для забезпечення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів підприємства. Таким чином, до функцій першого порядку управління собівартістю ДР відносяться: планування, калькулювання, аналіз та контроль. До функцій другого порядку належать: прогнозування, нормування, організація, облік, стимулювання зменшення витрат, регулювання, координація. Процес управління собівартістю полягає в послідовній реалізації основних функцій, що знаходяться в тісному взаємозв'язку один з одним і спрямованих на мінімізацію та оптимізацію витрат.

Основні завдання функцій першого порядку управління собівартістю ДР наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Завдання функцій управління собівартістю ДР

Функції управління	Основні завдання
Планування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка поточних планів і оперативних бюджетів витрат; 2. Визначення необхідних виробничих ресурсів та їх розподіл в процесі виробництва і реалізації продукції на основі застосування встановлених норм і нормативів; 3. Складання середньострокових і довгострокових прогнозів зміни собівартості.
Калькулювання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Складання зведеного кошторису витрат на виробництво; 2. Визначення фактичної собівартості одиниці продукції (робіт, послуг) і контроль за додержанням норм і нормативних витрат; 3. Визначення ціни та рентабельності продукції. 4. Забезпечення інформацією для аналізу і розробки управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат.
Аналіз	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення тенденції зміни собівартості послуг за певний період на основі сформованої бази вихідних даних; 2. Визначення впливу факторів на сформований рівень собівартості послуг за допомогою методів факторного, структурного аналізу; 3. Виявлення, установка резервів по зниженню собівартості.
Контроль	<ol style="list-style-type: none"> 1. Контроль за дотриманням планових нормативів і показників витрачання ресурсів; 2. Зіставлення фактичних показників собівартості з плановими; 3. Розробка заходів по досягненню оптимального рівня собівартості.

Очевидно, що зазначені функції діють у тісній взаємозалежності і кожна з них представляється досить важливою. Так, проведення аналізу неможливо без вихідної інформації, джерелом якої є реалізація інших функцій управління собівартістю - планування і калькулювання. У свою чергу, якісний аналіз є основою прийняття рішень в частині планування рівня собівартості в перспективі. Виконання функцій управління в повному обсязі по всіх елементах становить цикл впливу керуючої підсистеми (суб'єкт керування) на керовану підсистему (об'єкт керування).

Висновки.

Таким чином для забезпечення успішної діяльності організації дорожнього господарства постійно повинні виконуватися всі функції управління собівартістю ДР. Всі функції «взаємопроникають» одна в одну, одна доповнює іншу. Неefективна виконання однієї функції впливає на результативність всіх інших функцій управління собівартістю ДР. В результаті відбуваються збої в роботі всього процесу управління собівартістю, що відбивається на зниженні ефективності використання всіх ресурсів під час виконання дорожніх робіт.

Література:

1. Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С., Хлап'юнов Л. Ю., Макухін Г. А. Управління затратами підприємства: монографія. Київ : Лібра, 2007. 320 с
2. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 120 с.
3. Фандель Г. Теорія виробництва і втрат: перекл. з нім. під ред. М. Г. Грецака. Київ : Таксон, 2003. 520 с.
4. Череп А. В. Управління собівартістю: монографія. Харків: ІНЖЕК, 2005. 376 с.

Стаття відправлена: 24.04.2023 р.

© Догадайло Я.В.